

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2026-3-9>

УДК 327:339.9

JEL F02, F50, F53, F55

О. В. Івашчук

доктор філософії, старший викладач кафедри

міжнародної економіки Західноукраїнського

національного університету, м. Тернопіль

e-mail: o.v.ivashchuk@wunu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6261-8688>

Ю. З. Михайляк

здобувач третього рівня вищої освіти кафедри міжнародної

економіки Навчально-наукового інституту міжнародних

відносин ім. Б. Д. Гаврилишина Західноукраїнського

національного університету, м. Тернопіль

e-mail: y.mykhailiak@st.wunu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-9260-9661>

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ В КОНТЕКСТІ КРИЗИ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА

Обґрунтовано, що світовий порядок є складною системою міжнародних взаємодій, яка постійно трансформується під впливом політичних, економічних та інституційних чинників. Запропоновано розглядати його на основі міждисциплінарного підходу. Установлено відсутність єдиного трактування та періодизації формування світового порядку, а також проаналізовано підходи міжнародних організацій. Аргументовано відмінності між міжнародним і світовим порядком. Акцентовано увагу на ролі глобального лідерства та доведено, що його конфігурація не завжди відповідає моделі світового порядку. З'ясовано, що під впливом нових глобальних проблем формується багаторівнева та мережева модель глобального лідерства. Обґрунтовано, що криза глобального лідерства є ширшим явищем, ніж зміна балансу сил. Виділено п'ять етапів її формування та охарактеризовано ключові особливості кожного. Проаналізовано кризу політичної координації в системі ООН, застосування обмежувальних заходів у міжнародній торгівлі та рівень мілітаризації національних економік. Визначено взаємозв'язок трансформації світового порядку та глобального лідерства та зворотний характер їхнього впливу. Запропоновано напрями трансформації сучасного світового порядку.

Ключові слова: глобалізація, глобальне лідерство, світовий порядок, міжнародні відносини, міжнародні організації, економічний розвиток, нестабільність, фрагментація, МВФ, ООН.

Ivashchuk O. V., Mykhaylyak Yu. Z. TRANSFORMATION OF THE CONTEMPORARY WORLD ORDER IN THE CONTEXT OF THE CRISIS OF GLOBAL LEADERSHIP

The article argues that the world order is a complex system of international interactions that is constantly transforming under the influence of various factors. It suggests examining the world order on the basis of an interdisciplinary approach. The peculiarities of the development of the world order are analyzed from various academic perspectives. Examining academic approaches to understanding the world order reveals an absence of a clearly defined interpretation. The differences between the international and global orders are explained in detail. The article finds that there is no single periodization of the world order development and analyses the approaches taken by international organizations, including the OECD, the International Monetary Fund, the World Bank, UNCTAD, and the UN. The analysis confirms that the determination of periods depends on the specific nature of the organization's activities. Emphasis is placed on the role of global leadership in transforming the world order and its evolution, confirming that the model of the world order and the configuration of global leadership are not always aligned. The article reveals that a new model of global leadership of multi-level and networked nature is emerging under the influence of new global challenges at the start of the 21st century. The authors confirm that, since 2020, the world order has been shaped by new challenges, among which the active phase of the global leadership crisis is particularly noteworthy. This article argues that the crisis of global leadership is a broader phenomenon than a shift in the balance of power, and manifests itself through the decline in the effectiveness of international institutions, the incompatibility of traditional leadership mechanisms with the new structure of the world system, the weakening of the dominance of a single center of power, the decline in trust in multilateral cooperation, and the increasing difficulty of jointly managing global challenges. Five stages in the development of the global leadership crisis are identified, and the main characteristics of each are analyzed. The most far-reaching was the financial and economic crisis of 2008–2009, which led to reforms within the IMF. The article shows that, since the early 2020s, the crisis of global leadership has taken on a multidimensional nature, linked to the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine. Signs of a crisis in political coordination within the UN system and the results of voting on UN Security Council draft resolutions over the past decade are analyzed. An institutional crisis in ensuring peace and security is confirmed. The application of restrictive measures in international trade is analyzed. The militarization of national economies is assessed as an indicator of the crisis in global leadership. The article reveals that the transformation of the contemporary world order is creating new

conditions for the development of global leadership, but this process also has a reverse aspect. The authors propose directions for the transformation of the contemporary world order, including the reform of global governance mechanisms, the expansion of state representation in international institutions, the modernisation of decision-making procedures, the prevention of the blocking of collective action, the diversification of global leadership, and the harmonisation of global and regional levels of governance based on a network model of interaction.

Keywords: globalization, global leadership, world order, international relations, international organizations, economic development, instability, fragmentation, IMF, UN.

Формулювання проблеми. Світовий порядок як динамічна система міжнародних відносин зазнає постійних трансформацій, тому його еволюція відбувається під впливом низки взаємопов'язаних процесів, які нерідко мають суперечливий характер. Сучасний світовий порядок доцільно розглядати як складну систему міжнародних взаємодій, що перебуває в стані постійного розвитку, адаптації та структурних змін. З одного боку, посилення глобалізаційних процесів сприяє зростанню взаємозалежності держав, стимулює координацію їхніх інтересів та розширює значення міжнародних інституцій як майданчиків для вироблення спільних рішень. З другого боку, зберігається нерівномірність розподілу економічних, політичних, технологічних, військових і людських ресурсів, тому окремі держави або групи держав мають значно більші можливості впливати на формування міжнародного порядку денного. Такі тенденції актуалізують питання глобального лідерства та водночас збереження економічного суверенітету, національної стійкості та відповідного рівня безпеки.

Аналіз останніх досліджень. Багатовимірний характер світового порядку зумовлює необхідність його дослідження на основі міждисциплінарного підходу. Аналіз виключно з позицій міжнародних відносин не дає змоги повною мірою розкрити механізми його формування та пояснити сучасні трансформації. Тому питання формування світового порядку є предметом міждисциплінарного підходу. До фундаментальних і найбільш вагомих для наукової думки досліджень світового порядку відносимо праці І. Валлерстайна [1], З. Бжежинського [2], Г. Кіссінджера [3], Г. Моргентгау [4] та ін. Питанням формування світового порядку присвятили свої праці О. Дашевська [5], А. Міщенко [6], І. Поліщук [7], Є. Таран [8], С. Толстов [9], М. Фесенко [10], М. Ялі [11] та інші науковці. Утім, із зміною світового порядку змінюються глобальні актори та їхні позиції в глобальній економіці, формуються нові лідери та ставляться нові вимоги до ефективності діяльності глобальних інституцій. Дослідження глобального лідерства зосереджуються переважно на його теоретичній концептуалізації, глобальному врядуванні та його еволюції, поведінці провідних держав, механізмах формування міжнародних режимів і лідерств в окремих сферах, діяльності міжнародних інституцій. У цьому контексті варто відзначити праці Ю. Галинської [12], Б. Міринчика [13], С. Черкасова та О. Омельченка [14]. Проте недостатньо розкритим залишається питання трансформації світового порядку в контексті еволюції глобального лідерства та його кризи на сучасному етапі.

Метою статті є теоретична концептуалізація сучасного світового порядку та обґрунтування його

трансформацій в контексті кризи глобального лідерства, визначення можливих напрямів трансформації сучасного світового порядку.

Основні результати дослідження. Світовий порядок слід розглядати з позицій міждисциплінарного підходу, оскільки його вплив не обмежується лише політичними або економічними ефектами. Поняття «світовий порядок» можна без перебільшення назвати міждисциплінарним і одним із найбільш дискутованих у суспільних науках. Він є предметом дослідження в політології, праві, соціології, географії, економіці, екології, історії, антропології тощо. На перетині цих сфер формуються теорії та принципи, що утворюють концептуальний базис світового порядку. Міждисциплінарний підхід дає змогу інтегрувати різні дисципліни для вирішення завдань, пов'язаних із управлінням складними та багаторівневими системами, оскільки, як обґрунтовують науковці, «...мультиаспектність, глибина та масштаб глобалізаційних процесів вимагають комплексного, міждисциплінарного аналізу й системного підходу» [15].

Політичні науки досліджують світовий порядок на предмет відносин між суб'єктами міжнародних відносин і поведінки. Регуляторна та інституційно-правова основи формування світового порядку визначаються принципами й нормами міжнародного права, договорами та нормативними актами, які регулюють міжнародні відносини. У соціологічній науці прийнято вважати, що формування світового порядку перебуває під впливом соціальних структур, культурних норм, які впливають на суспільну динаміку, глобальний взаємозв'язок і динаміку влади, її розподіл між акторами на глобальному рівні. Окреслений підхід передбачає інституційний аналіз світового порядку, оскільки в цьому разі роль формальних і неформальних інститутів має важливе значення. Соціологія вивчає світовий порядок також із погляду виникнення соціальних рухів і становлення громадянського суспільства. У географічній науці світовий порядок розглядається крізь призму геопросторової організації та географічних особливостей розвитку міжнародних відносин. Аналіз світового порядку з позицій економічної науки дає змогу з'ясувати, як економічна політика, економічні ресурси, інтереси та процеси впливають на його формування. Ідеться про економічні детермінанти, які формують взаємодію між акторами міжнародних відносин та є важливими як для розроблення глобальних стратегій управління і подолання нерівностей економічного розвитку, так і для управління ресурсами, щоб підтримати глобальну стійкість.

Об'єктивно в цю схему інтегровано історію та антропологію, оскільки аналіз глобальних процесів в історичній ретроспективі дає змогу виявити вплив історичних детермінант на формування нового

світового порядку, з'ясувати роль еволюційних чинників у цих процесах. Антропологія, будучи взаємопов'язаною з історією та політичними науками, дає змогу простежити вплив цивілізаційних детермінант, зокрема культурних чинників, традицій, практик людської поведінки, на міжнародні відносини загалом і міжнародні економічні відносини. Запропонована схема доповнена наукою про навколишнє середовище, оскільки сучасні глобальні екологічні проблеми сформуливали такі глобальні виклики, протидія яким можлива лише за умови глобальної консолідації та забезпечення стійкості. Як відбуватиметься ця консолідація зусиль і які результати вона забезпечить, залежатиме від глобального управління. Водночас більшість питань формування світового порядку перебуває на межі вивчення не лише однієї або двох дисциплін, а всіх вищезазначених. Наприклад, технологічні інновації змінюють економічний ландшафт і моделі комунікації; з позицій соціології й антропології можна виявити потенційні зони конфліктів між країнами, які в підсумку дестабілізують світовий порядок і впливають на економічні зміни. Завдяки інтеграції цих підходів формується цілісна картина розуміння такого складного та динамічного явища, як світовий порядок, виникають інноваційні рішення, які забезпечують синтез ідей, теорій та практики. Наприклад, у зарубіжних наукових дослідженнях простежуємо певне ототожнення світового простору із глобальним, принципами якого є національний суверенітет, економічний лібералізм та інклюзивність, що ґрунтується на правилах багатосторонності [16].

О. Сич пропонує характеризувати світовий порядок з позиції політичної науки за такими трьома підходами: «...соціально-конструктивний, інституціональний та реалістичний. Прибічники соціально-конструктивного основну увагу приділяють правилам поведінки поміж головними суб'єктами міжнародних відносин, інституціонального – інструментаріям врегулювання конфліктів, основними з яких є міжнародні інститути, реалістичного – співвідношенню ресурсів головних акторів світової політики» [17].

У науковій літературі разом з поняттям «світовий порядок» використовують термін «міжнародний порядок». Аналізуючи наукові дослідження щодо розмежування цих понять, зазначимо, що немає чіткої позиції серед науковців, який із термінів найбільш реалістично відображає відносини між країнами та баланс інтересів, який формується під впливом глобальних викликів. О. Дашевська у своїй праці [5] ототожнює світовий і міжнародний порядок, виокремлюючи такі теоретичні підходи до визначення світового порядку: реалістичний, структурно-конструктивістський, інституційний, аксіологічний, біхевіористичний [5], а також пропонує «...розглядати систему глобального управління як процес наведення світового порядку» [5].

Водночас інші дослідники вбачають у цих термінах різне змістове наповнення. Зокрема, С. Толстов оминає в дослідженні поняття «світовий порядок», а використовує лише термін «міжнародний порядок», стверджуючи, що «...поняття «міжнародний порядок» вказує на сукупність

відносно тривких характеристик міжнародної системи, включно з її структурою, співвідношенням сил між основними елементами та наявністю певної нормативної бази» [9].

Політолог-міжнародник М. Фесенко обґрунтовує відмінності між світовим і міжнародним порядком, застосовуючи такі аргументи: світовий порядок пов'язаний із розвитком конспірологічних теорій, а його проявами є, «...наприклад, зміна ролі держави на міжнародній арені, посилення недержавних акторів міжнародних відносин, вплив глобалізації на політичну, економічну та культурні сфери, взаємозалежність тощо» [10]; міжнародний порядок є складовою світового, але може бути й поза ним, позаяк держави – це суб'єкти міжнародних відносин, а «...світовий порядок немислимий без створення ефективних процедур міждержавного співробітництва, що передбачають особливий міжнародний порядок, що відповідає загальним основним цілям і цінностям їх громадян» [10].

Таку саму позицію відстоює український науковець М. Ялі, який, досліджуючи світовий порядок, аналізує певний ланцюжок понять: «порядок як такий – соціальний порядок – політичний порядок – міжнародний порядок – світовий порядок» та обґрунтовує, що світовий порядок почав формуватися тільки після утворення міжнародної системи, тому він є феноменом загальнопланетарного масштабу [11].

Як зазначає Р. Зварич, «...альтерглобалізм виник насамперед як спроба усвідомити й осмислити процеси глобалізації не з позицій бізнес-еліти, світових транснаціональних інститутів, а з точки зору простих людей, далеких від прийняття глобальних політичних та економічних рішень» [18]. Одним з ідеологів антиглобалістського руху вважають С. Аміна. У працях науковець неодноразово наголошував на значних розривах між центром і периферією, деструктивній ролі великих олігополістичних корпорацій. Водночас, досліджуючи майбутнє глобальної поляризації, С. Амін наголошує на її історичному минулому й послідовності етапів виникнення. Наприклад, першим етапом він визначає 1500-1800 рр. до промислової революції через створення зон нагромадження капіталу, акцентуючи увагу на участі країн у світовому поділі праці, яка залежить від форми інтеграції: чи це відбулося через формування промислового капіталу, розвиток сільського господарства чи збільшення видобутку корисних копалин [19].

Н. Наталіна зауважує, що модель світового порядку «...формується як результат проміжних результатів модернізації світопорядку у вигляді: системи світової політики, що відповідає за глобальний розподіл влади; домінуючої форми організації влади, що декларує глобальний дискурс на захист демократичних цінностей; моделі економічного каркасу світу, що визначає правила гри та структуру взаємовідносин між ключовими акторами та обумовлює міграційні процеси сучасності; домінуючі моральні та етичні цінності парадигми розвитку, що визначають ставлення людини до іншої людини, до природи, до світу» [20].

У міжнародних відносинах немає єдиної періодизації формування світового порядку, навколо цього тривають дискусії науковців (залежно від критерію, який обирають для класифікації). Також міжнародні організації самостійно визначають періоди формування глобального врядування. Наприклад, ОЕСР, аналізуючи еволюцію глобального врядування, виділяє ранній етап багатосторонності, деколонізацію, епоху Вашингтонського консенсусу, епоху «зміщення центру багатства» [21]. Аналітики Міжнародного валютного фонду розглядають міжнародне валютно-фінансове врядування і виділяють такі етапи: «золотомонетний стандарт (1879-1913 рр.); золотодевізний стандарт (1925-1931 рр.); система вільно плаваючих валютних курсів (1919-1925 рр., 1933-1936 рр.); Бреттон-Вудська система (початковий етап: 1947-1959 рр.); Бреттон-Вудська система (завершальний етап: 1959-1973 рр.) та система керованих гнучких валютних курсів (з 1973 р. дотепер)» [22]. Більш сучасна інтерпретація МВФ враховує зміни в контурах світової економіки та глобальні виклики [23]. Світовий банк розглядає становлення не глобального врядування, а загалом етапність глобалізації [24]. Для Світової організації торгівлі характерним є обґрунтування еволюції багатостороннього торговельного врядування [25]. ЮНКАД не здійснював періодизацію глобального врядування, проте в класифікації етапів власної інтелектуальної та аналітичної роботи у сфері розвитку визначив фази, які накладаються на етапи, запропоновані іншими інституціями, і показують зміну парадигми глобального розвитку [26]. ООН не визначає чіткої періодизації, проте зазначає зміни мультилатеральної системи, створеної у післявоєнний період, та необхідність трансформації: у документі «Пакт заради майбутнього» [27] окремий розділ присвячений трансформаціям глобального врядування, які охоплюють реформу Ради Безпеки, міжнародної фінансової архітектури, збільшення представництва країн, що розвиваються, залучення ширшого кола акторів, здатність реагувати на глобальні шоки [27]. Таке порівняння в контексті нашого дослідження дає підстави стверджувати, що досліджувані періоди є неоднорідними. Наприклад, світовий порядок залишався біполярним у 70-ті роки ХХ ст., а економічний порядок зазнавав трансформацій, які потім змінили глобальну економічну систему. Але інституції та правила, сформовані попереднім світовим порядком, не завжди залишаються дієвими та ефективними в разі його переходу до наступної фази розвитку.

Розвиток глобального лідерства є складовою процесу трансформації світового порядку, тому їх доцільно розглядати в тісному взаємозв'язку, адже зміна структури міжнародної системи, розподілу матеріальних і нематеріальних ресурсів, глобальних загроз безпосередньо впливає на реалізацію лідерства. З другого боку, зміна моделей глобального лідерства позначається на характері міжнародних інституцій, правилах взаємодії, формах колективної дії та концептуальних засадах функціонування світового порядку. Аналіз міжнародних документів (Бреттон-Вудські угоди, Статут ООН, Загальна декларація прав

людини, Гельсінський заключний акт, Марракеська угода про заснування СОТ, Декларація тисячоліття ООН, Підсумковий документ Всесвітнього саміту ООН, Порядок денний ООН до 2030 року, Паризька угода, Пакт заради майбутнього ООН та ін.) підтверджує, що глобальне лідерство еволюціонувало від здатності держави мати силу до здатності формувати правила, створювати інституції, мобілізувати коаліції, забезпечувати легітимність, координувати розв'язання глобальних проблем.

У післявоєнний період (1945 р.) формування глобального лідерства відбувалося через інституційне об'єднання провідних держав – так були створені, наприклад, Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції та розвитку та інші інституції. Ця модель глобального лідерства відображала перевагу великих держав і формувалася через інституційний чинник, набуваючи організованого характеру. Тому післявоєнний світовий порядок формувался одночасно як державоцентричний та інституціоналізований.

У період холодної війни внаслідок формування біполярної структури міжнародної системи така модель стала більш складною – глобальне лідерство переважно здійснювалося через блокове суперництво, формування союзів, військово-політичні та економічні механізми впливу. Паралельно розвивалася система універсальних міжнародних норм, пов'язаних із суверенною рівністю держав, незастосуванням сили, правами людини, міжнародним співробітництвом та мирним урегулюванням конфліктів. Як наслідок, почали формуватися суперечності між фактичною концентрацією сили в руках обмеженої кількості держав і моделлю світового порядку, яка базувалася на формальній рівності та універсальних принципах. Цей період підтверджує, що реальна конфігурація глобального лідерства та модель світового порядку не завжди збігалися.

З 1970-х років зростає роль іншого виміру лідерства – здатності формувати міжнародні правила, норми та режими. Військова та економічна могутність залишається важливим ресурсом міжнародного впливу, але набуває значення спроможність держав і міжнародних інституцій визначати стандарти поведінки, установлювати правила міжнародної торгівлі, формувати нормативні рамки у сфері прав людини, безпеки, економічного співробітництва та розвитку. У цей період світовий порядок зазнає трансформацій.

Завершення холодної війни додатково посилює тенденцію до інституціоналізації глобального управління. У 1990-х роках міжнародний порядок характеризувався розширенням багатосторонніх інституцій, лібералізацією світової торгівлі, посиленням взаємозалежності держав, а глобальне лідерство – здатністю формувати міжнародний порядок денний, створювати коаліції, виробляти правила, забезпечувати їхню легітимність і мобілізувати міжнародну підтримку.

На початку ХХІ ст. відбулося загострення та поява нових глобальних проблем, які держави не могли самостійно вирішити: глобальна економічна

нестабільність, кліматичні зміни, пандемічні загрози, міжнародний тероризм, міграційні процеси, нерівність і проблематика сталого розвитку. Тому формується нова модель глобального лідерства, яка ґрунтується на здатності координувати спільну діяльність різних учасників міжнародних відносин, і, як наслідок, вона набуває багаторівневого та мережевого характеру. Ще однією особливістю цього періоду є те, що лідерство набуває вибіркового характеру. Це створює передумови для формування поліцентричної моделі глобального лідерства. Як зазначають дослідники, «у сучасних умовах кількість сфер, які формують потенціал глобального лідерства, критично зросла. Сьогодні ми спостерігаємо ситуацію, коли через надзвичайну диверсифікацію точок впливу більшість суб'єктів міжнародних відносин не здатні повною мірою відповідати всім існуючим критеріям могутності одночасно. Це породжує феномен стратегічної асиметрії, де навіть найпотужніші актори вимушені пріоритизувати окремі напрями розвитку» [13].

У 2020-х роках зазначені тенденції доповнюються посиленням геополітичної конкуренції, фрагментацією міжнародного середовища, кризою довіри до окремих багатосторонніх інституцій та дискусіями щодо їхньої репрезентативності. У результаті сучасний світовий порядок поєднує, на перший погляд, суперечливі процеси: з одного боку, зростає потреба у багатосторонній координації через взаємозалежність глобальних проблем, з другого, – посилюється стратегічне суперництво держав і регіональних центрів сили. У цей період світ увійшов у гостру фазу кризи лідерства.

Криза глобального лідерства не виникла спонтанно, їй передували події, які накладалися одна на одну, нагромаджуючи структурні та інституційні суперечності формування світового порядку. Окрім того, криза лідерства не завжди означає зміну балансу сил, тому є ширшим поняттям, яке охоплює: зменшення здатності інституцій забезпечувати координацію та прийняття колективних дій для вирішення глобальних проблем; невідповідність старих механізмів лідерства новій структурі системи; послаблення здатності одного домінантного центру одноосібно визначати правила та порядок денний; зменшення довіри до багатосторонніх механізмів співробітництва та зростання односторонніх і ситуативних форматів взаємодії; проблеми із забезпеченням міжнародної безпеки, фінансової стабільності, кліматичної безпеки та інших благ, які потребують спільного управління; відсутність чіткого розуміння, хто саме є носієм глобального лідерства: держава, група держав, міжнародна організація, коаліція чи мережа акторів. Виділимо п'ять етапів у формуванні кризи глобального лідерства. Перший етап охоплює кінець 1990-х – початок 2000-х років, а його характеристикою є поглиблення суперечності між інституційною архітектурою післявоєнного світового порядку та змінами у фактичному розподілі економічних і політичних ресурсів. У цей період виникають нові центри сили, зокрема Китай, Індія, та зростає роль економік країн, що розвиваються. І тут простежуються перші суперечності, які ще не

переросли в кризу: змінюється економічна географія світової системи, але досить повільно змінюється система прийняття рішень у міжнародних інституціях, представництва та голосування держав. На другому етапі (2003 р.) починають проявлятися ознаки кризи легітимності; лакмусовим папірцем стала війна в Іраку, точніше те, як її сприйняли держави. Значне занепокоєння викликала можливість країни-лідера приймати рішення, які суперечать нормативному та інституційному порядку ООН. Відповідно, у структурі глобального лідерства проявилася суперечність між силовою спроможністю та міжнародною легітимністю.

Третій етап характеризує системну кризу 2008-2009 рр. Ця фінансово-економічна криза стала найбільш переконливим маркером, який визначив кілька проблем моделі глобального управління: високу взаємозалежність національних економік, транскордонний характер системних ризиків, недостатність наявних механізмів запобігання кризам і невідповідність інституційного представництва новому розподілу економічної ваги. У 2006-2008 рр. МВФ була визнана проблема невідповідності інституційного представництва новому розподілу економічної сили, тобто країни не мали представлення в системі квот і голосування в МВФ відповідно до свого економічного потенціалу. На зборах МВФ та Світового банку у 2006 р. держави-члени схвалили дворічну програму реформи квот і представництва. На першому етапі було прийнято рішення про спеціальне збільшення квот чотирьох держав відповідно до їхньої реальної економічної ваги – Китаю, Республіки Корея, Мексики та Туреччини [28]. У 2008 р. реформи було продовжено. МВФ прямо визначив метою цих змін перерозподіл квот і голосів так, щоб вони краще відображали відносну вагу та роль держав у глобальній економіці та посилювали участь країн з ринками, що формуються, країн, що розвиваються, та держав з низькими доходами. Одним із центральних елементів реформи стало запровадження нової формули розрахунку квот. Лондонський саміт Групи двадцяти 2009 р. [29] також визнав необхідність модернізації міжнародних фінансових інституцій, підвищення їхньої ефективності та збільшення права голосу і представництва країн, що розвиваються.

Для четвертого етапу, який тривав протягом 2010-х років, проблема глобального лідерства все більше набуває загального характеру. У цей період посилення поліцентричності міжнародної системи поєднується зі зростанням складності глобальних проблем, тобто потреба в ефективному глобальному врядуванні зростає швидше, ніж спроможність міжурядових інституцій забезпечувати узгоджені рішення [30]. Також у цей період були прийняті рішення, які вказували на можливість і потенціал прийняття спільних домовленостей: Порядок денний ООН у сфері сталого розвитку до 2030 року та Паризька угода.

П'ятий етап загострення кризи глобального лідерства розпочався у 2020 р. – криза глобального лідерства набуває багатовимірного характеру. Першою негативною подією стала пандемія COVID-

19, яка одночасно виявила глобальну взаємозалежність і обмеженість наявних механізмів колективної реакції. Після пандемії стало зрозуміло, що кардинальна трансформація світового порядку є неминучою. Окрім того, війна в Україні загострила наявні глобальні проблеми та сприяла тому, що лідерство від глобальних інституцій певною мірою змістилося в бік регіональних об'єднань, коаліцій та груп держав-партнерів. Криза глобального лідерства чітко проявляється на прикладі глобальних інституцій, зокрема ООН.

Поділяємо думку українських дослідників, що система ООН не позбавлена недоліків, а «подальший розвиток цієї системи залежить від інституційних реформ, спрямованих на підвищення прозорості, узгодженості мандатів та реальної імплементації

Цілей сталого розвитку» [12]. Аналізуючи дані останніх років, спостерігаємо кризу політичної координації в Раді безпеки ООН. Постійні члени блокують рішення один одного, що не відображає спільну безпекову політику. Динаміка голосувань у Раді Безпеки ООН за період 2016-2025 рр. демонструє поступове зниження рівня одностайності під час ухвалення проєктів резолюцій (рис. 1). За даними ООН, «у 2024 році 65% резолюцій (30 із 46) були ухвалені одностайно, порівняно з 70% у 2023 році та 84% у середньому за попереднє десятиліття (2014-2023 рр.). Три з 15 резолюцій, які не були ухвалені одностайно, стосувалися режимів санкцій щодо Аль-Каїди / ІДІЛ, Судану та Південного Судану; ще три – мандатів миротворчих операцій (UNMISS, MINURSO та UNISFA)» [31].

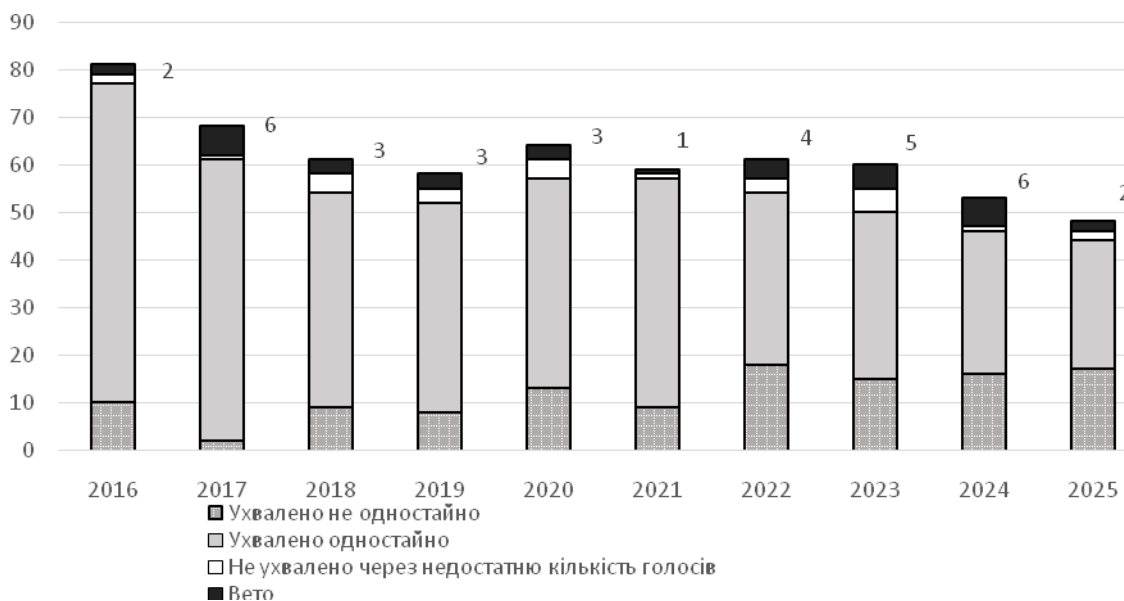

Рис. 1. Структура результатів голосування щодо проєктів резолюцій Ради Безпеки ООН у 2016-2025 рр.
Джерело: [31].

Якщо у 2016 р. одностайно було ухвалено 67 резолюцій, то у 2025 р. кількість їх скоротилася до 27. Водночас кількість рішень, ухвалених за відсутності повного консенсусу, зросла з 10 у 2016 р. до 17 у 2025 р. Особливо така тенденція проявилася після 2021 р., коли кількість одностайно підтриманих резолюцій зменшилася з 48 у 2021 р. до 36 у 2022 р., 35 у 2023 р., 30 у 2024 р. та 27 у 2025 р. Такі зміни свідчать про посилення розбіжностей між членами Ради Безпеки щодо окремих питань міжнародного миру та безпеки.

Показовою є також динаміка застосування права вето. Протягом досліджуваного періоду частота його використання була нерівномірною: один раз у 2021 р. і по шість у 2017 р. та 2024 р. У 2022-2024 рр. кількість випадків застосування вето зросла до 4, 5 та 6 відповідно. Натомість спостерігаємо зростання кількості резолюцій, ухвалених не одностайно, та скорочення кількості консенсусних рішень, що вказує на посилення фрагментації позицій держав. Щодо питання України, то голосування в Раді Безпеки ООН також підтверджує інституційну кризу забезпечення миру та безпеки в частині застосування права вето

Росією. У 2025 р. Рада Безпеки змогла ухвалити резолюцію щодо України, але з певними нюансами, які виникли під час внесення поправок – Росія використала право вето на їх внесення, тому текст Резолюції був максимально лаконічним і компромісним [32]. Варто зазначити, що ця проблема спостерігалася ще з 1946 р., коли Радянський Союз використовував своє право вето, блокуючи рішення Ради Безпеки ООН.

Щодо обмежувальних заходів у міжнародній торгівлі, то аналіз динаміки частки світового імпорту, охопленого імпортними обмеженнями, свідчить про поступове посилення обмежувальних тенденцій. За даними СОТ, цей показник зріс із 0,6% у 2009 р. до 11,8% у 2024 р., а вартість охопленого обмеженнями імпорту досягла 2,942 трлн дол. США. Особливо помітне прискорення відбулося у 2018 р., коли частка зросла до 7,1%, після чого зберігалася тенденція до зростання показника: у 2021 р. – 8,8%, у 2023 р. – 10,5%, у 2024 р. – 11,8% [33]. Така динаміка свідчить про посилення гео економічної фрагментації та ускладнення функціонування відкритої багатосторонньої торговельної системи.

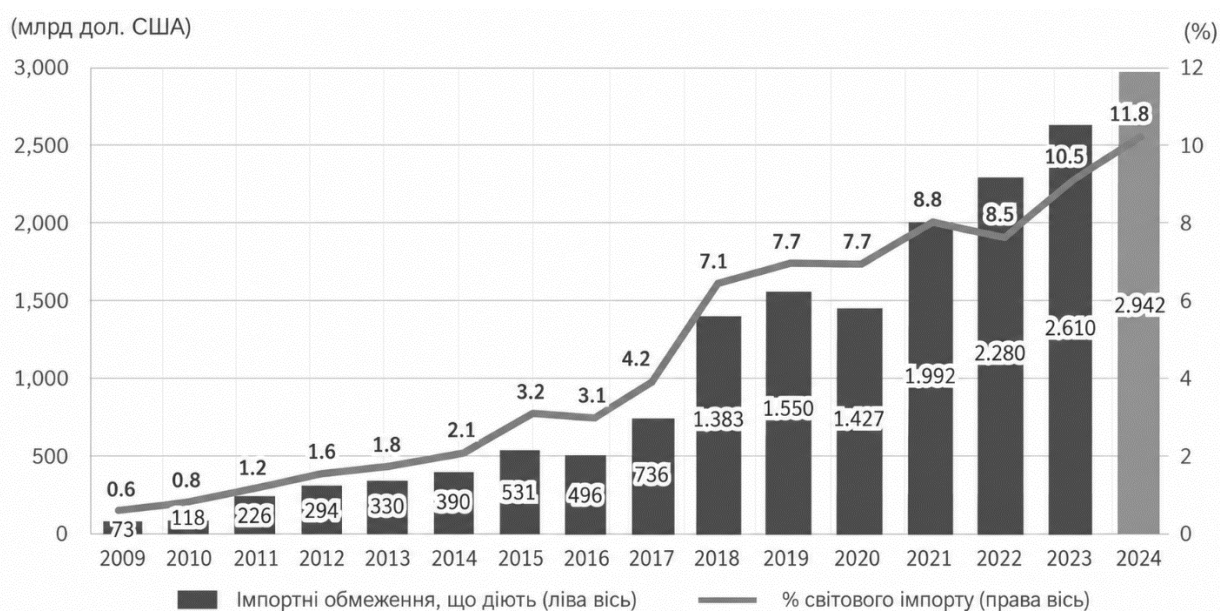

Рис. 2. Сумарний обсяг імпорту товарів, охопленого чинними обмежувальними заходами, та його частка у світовому імпорті, 2009-2024 рр.

Джерело: [33].

Ще одним важливим аспектом, який вказує на кризу глобального лідерства з огляду на безпекову невизначеність, невпевненість країн в інституційній спроможності мирного вирішення глобальних проблем, посилення недовіри між державами, є дедалі більша мілітаризація національних економік. За даними SIPRI, у 2025 р. світові військові витрати продовжили висхідну динаміку та досягли 2887 млрд дол. США, що на 2,9% більше порівняно з 2024 р. [34]. Упродовж 2016-2025 рр. сукупний обсяг їх зріс на 41%, що свідчить про посилення мілітаризації економіки. Водночас зростає і частка

світового ВВП, спрямована на фінансування оборонної сфери: 2,5% у 2025 р. проти 2,4% у 2024 р., світові військові витрати на одну особу у 2025 р. становили 352 дол. США [34]. За даними SIPRI, найвищий середній рівень військового навантаження в регіональному вимірі у 2025 р. спостерігався на Близькому Сході – 3,8% ВВП. В Європі він становив 3,2%, Африці – 1,8%, в Азії та Океанії – 1,6%, тоді як в Америці – 1,2% [34]. Значна диференціація простежується і між окремими державами: найбільшу частку ВВП на військові потреби спрямовувала Україна – 40% (рис. 3).

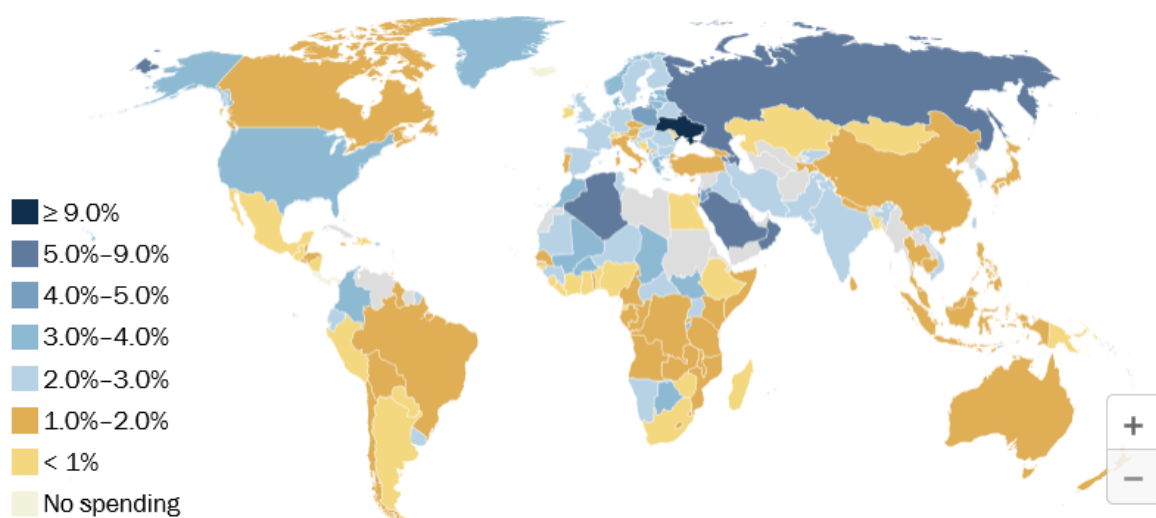

Рис. 3. Військове навантаження країн світу, % ВВП, 2025 р.

Джерело: [34].

Отже, трансформацію глобального лідерства доцільно розглядати як процес зміни не лише

суб'єктів міжнародного впливу, а і його механізмів, ресурсів, джерел легітимності та сфер реалізації.

Водночас трансформація світового порядку проявляється в зміні структури взаємодії між акторами, ролі міжнародних інституцій, характеру міжнародних норм і способів вирішення глобальних проблем. Зміна структури світового порядку створює нові умови для здійснення глобального лідерства, тоді як нові моделі лідерства, інституціоналізуючись через міжнародні норми та організації, впливають на подальшу трансформацію самого порядку.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави розглядати кризу глобального лідерства як кумулятивний процес та підтверджує наявність зв'язку між нею та трансформацією світового порядку. Сьогоднішня криза глобального лідерства спровокована низкою викликів, серед них можна виокремити такі: нерівномірний розподіл впливу держав у міжнародних інституціях, адже архітектура більшості з них формувалася після Другої світової війни та відображала баланс сил на той період; посилення обмежувальних заходів, незважаючи на зусилля СОТ та лібералізацію торгівлі; зростання мілітаризації національних економік, що відображає безпекову невизначеність. Трансформація сучасного світового порядку в умовах кризи глобального лідерства повинна враховувати, що на кризи одночасно накладаються економічні, демографічні, політичні та технологічні чинники, тому світовий порядок не буде формуватися як заміна лідерів, тим паче, що лідерство належить не тільки економічно розвиненим країнам. Серед напрямів трансформації сучасного світового порядку пропонуємо визначити такі: перегляд механізмів глобального управління та справедлива зміна участі країн у прийнятті глобальних рішень, зокрема в межах глобальних інституцій; розширення представництва країн у глобальних інституціях з одночасною модернізацією процедур прийняття рішень; недопущення постійного блокування колективних дій; диверсифікація лідерства за сферами, що частково усуне проблему монополії; усунення суперечностей між глобальним та регіональним рівнями управління та формування мережевої структури глобального лідерства.

Список використаних джерел

1. Валлерстайн І. *Світ 2050 року буде таким, яким ми його створимо*. Спільне. 17.10.2013. URL: commons.com.ua/uk/svit-2050-roku-bude-takim-yakim-mi-jogo-stvo
2. Бжезінський З. *Велика шахівниця*. Пер. з англ. Харків: Фабула, 2018. 288 с.
3. Кіссінджер Г. *Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті*. Пер. з англ. Київ: Наш Формат, 2025. 400 с.
4. Morgenthau H. J. *Politics among nations the struggle for power and peace*. New York: Alfred A. Knopf, 1949. URL: [http://slantchev.ucsd.edu/courses/ps240/04%20Conflict%20with%20States%20as%20Unitary%20Actors/Morgenthau%20-%20Politics%20among%20nations%20\(selected%20chapters\).pdf](http://slantchev.ucsd.edu/courses/ps240/04%20Conflict%20with%20States%20as%20Unitary%20Actors/Morgenthau%20-%20Politics%20among%20nations%20(selected%20chapters).pdf)
5. Дашевська О. *Новий світовий порядок: теоретичні концепції*. European political and law discourse. 2015. Vol. 2(4). Pp. 59-64.

6. Міщенко А. Б. *Новий світовий порядок: міжнародний дискурс*. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2020. Вип. 6. С. 44-55. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.6.2020.218771>
7. Поліщук І. О. *Геополітичні ознаки нового світового порядку*. Політичне життя. 2022. № 2. С. 30-35. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.2.5>
8. Таран Є. І. *Генезис системи світового порядку*. Наукові перспективи. 2022. № 7(25). С. 190-199. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7\(25\)-190-199](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7(25)-190-199)
9. Толстов С. В. *Міжнародний порядок початку XXI ст.: критерії та концепції*. Research, challenges and development prospects in the area of social sciences. Riga: Baltija Publishing, 2020. Pp. 253-278. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-9934-588-42-6/253-278>
10. Фесенко М. В. *Концептуальна інтерпретація міжнародного та світового порядку*. Науковий вісник Дипломатичної академії України. Серія: Політичні науки. 2014. Вип. 21(2). С. 105-111.
11. Ялі М. *Поняття та підходи до тлумачення світового порядку*. Дослідження світової політики. 2009. Вип. 48. С. 160-171. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/16005>
12. Галинська Ю. В., Сідор І. І. *Трансформація ролі ООН у глобальній економічній системі: теоретико-правовий підхід та інституційні виклики*. Управління змінами та інновації. 2025. № 16. С. 118-122. DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2025-16-18>
13. Мірінчик Б. В. *Концептуальні засади глобального лідерства у сучасних міжнародних відносинах*. Міжнародні та політичні дослідження. 2026. № 41. С. 52-64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2026.41.4>
14. Черкасов С., Омельченко А. *Концептуалізація суб'єктності глобального лідерства у сучасній теорії міжнародних відносин*. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2024. Т. 16. № 1. С. 210-217. DOI: <https://doi.org/10.15421/352437>
15. Завальнюк В. В. *Антропологічний вимір та проблеми взаємовідносин суспільства і права*. Актуальні проблеми держави і права. 2010. Вип. 52. С. 269-274. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2010_52_47
16. Eilstrup-Sangiovanni M., Hofmann S. C. *Of the Contemporary Global Order, Crisis, and Change*. Journal of European Public Policy. 2020. Vol. 27(7). <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1678665>
17. Сич О. *Світовий порядок: суб'єктивний характер і національний інтерес*. Українські студії стратегічних досліджень. 28.03.2020. URL: <https://ussd.org.ua/2020/03/28/svitovyj-poryadok-sub-ektyvnyj-harakter-i-natsionalnyj-interes>
18. Зварич Р. *Теоретико-методологічні основи процесів альтерглобалізації*. Журнал європейської економіки. 2015. Т. 14. № 4. С. 422-437.
19. Amin S. *The Future of Global Polarization*. Social Justice. 1996. Vol. 23(1/2)(63-64). Pp. 5-13. URL: <http://www.jstor.org/stable/29766921>
20. Наталіна Н. О. *Асинхронність демократизації як глобальний тренд формування нового світопорядку*. Політичне життя. 2023. № 3.

C. 118-125. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3.15>

21. *Perspectives on Global Development 2021: From Protest to Progress?* OECD Publishing, 2021. DOI: <https://doi.org/10.1787/405e4c32-en>

22. Cooper R. N. *What Future for the International Monetary System? International Financial Policy: Essays in Honor of Jacques J. Polak*. Eds.: J. A. Frenkel, M. Goldstein. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 1991. Pp. 125-148. DOI: <https://doi.org/10.5089/9781557751966.071.ch006>

23. *Strengthening the International Monetary System – A Stocktaking*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2016. DOI: <https://doi.org/10.5089/9781498345958.007>

24. *Globalization, Growth, and Poverty: Building an Inclusive World Economy*. A World Bank Policy Research Report. Washington, DC: World Bank; New York: Oxford University Press, 2002.

25. *History of the multilateral trading system*. WTO. [nd.]. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/history_e/history_e.htm

26. *Beyond conventional wisdom in development policy – an intellectual history of UNCTAD (1964-2004)*. UNCTAD, 2004. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/edm20044_en.pdf

27. *Pact for the future, global digital compact and declaration on future generations*. Geneva: UN, 2024. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/edm20044_en.pdf

28. *IMF Board of Governors Approves Quota and Related Governance Reforms*: Press Release. IMF. 18.09.2006. URL: <https://www.imf.org/en/news/articles/2015/09/14/01/49/pr06205>

29. *The G-20 Summit: Outcomes and Next Steps*. IMF. 15.04.2009. URL: <https://www.imf.org/external/np/exr/cs/news/2009/04/1509.htm>

30. Hale T., Held D., Young K. *Gridlock: From Self-reinforcing Interdependence to Second-order Cooperation Problems*. Global Policy. 2013. Vol. 4(3). Pp. 223-235. DOI: <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12068>

31. *Highlights of Security Council Practice*. UN. 2024. URL: <https://main.un.org/securitycouncil/en/content/highlights-2024>

32. *With 10 Votes in Favour, 5 Abstentions, Security Council Adopts Resolution 2774 (2025) Mourning Loss of Life, as Russian Federation's Invasion of Ukraine Enters Fourth Year*. UN. 24.02.2025. URL: <https://press.un.org/en/2025/sc16005.doc.htm>

33. *Trade Monitoring*. World Trade Organization. [nd.]. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/trade_monitoring_e.htm

34. Liang X., Tian N., Lopes da Silva D., Scarazzato L., Karim Z. A., Guiberteau Ricard J. *Trends in World Military Expenditure*, 2025. SIPRI. 2026. DOI: <https://doi.org/10.55163/ZLHQ1057>

References

1. Wallerstein, I. (2013, Oct 17). *Svit 2050 roku bude takym, yakym my yoho stvorymo* [The world of 2050 will be what we make of it]. Commons.

commons.com.ua/uk/svit-2050-roku-bude-takim-yakim-mi-jogo-stvo [in Ukrainian].

2. Brzezinski, Z. (2018). *Velyka shakhivnytsya* [The Grand Chessboard] (Transl. from English). Kharkiv: Fabula. [in Ukrainian].

3. Kissinger, H. (2025). *Svitovyy poryadok. Rozdumy pro kharakter natsiy v istorychnomu konteksti* [World Order: Reflections on the Character of Nations in a Historical Context] (Transl. from English). Kyiv: Our Format. [in Ukrainian].

4. Morgenthau, H. J. (1949). *Politics among nations the struggle for power and peace*. New York: Alfred A. Knopf, [http://slantchev.ucsd.edu/courses/ps240/04%20Conflict%20with%20States%20as%20Unitary%20Actors/Morgenthau%20-%20Politics%20among%20nations%20\(selected%20chapters\).pdf](http://slantchev.ucsd.edu/courses/ps240/04%20Conflict%20with%20States%20as%20Unitary%20Actors/Morgenthau%20-%20Politics%20among%20nations%20(selected%20chapters).pdf)

5. Dashevska, O. (2015). *Novyy svitovyy poryadok: teoretychni kontseptsii* [The new world order: theoretical concepts]. European political and law discourse, 2(4), 59-64. [in Ukrainian].

6. Mishchenko, A. B. (2020). *Novyy svitovyy poryadok: mizhnarodnyy dyskurs* [New world order: international discourse]. Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty [International Relations: Theory and Practical Aspects], 6, 44-55. <https://doi.org/10.31866/2616-745x.6.2020.218771> [in Ukrainian].

7. Polishchuk, I. O. (2022). *Heopolitychni oznaky novoho svitovoho poryadku* [Geopolitical Signs of a New World Order]. Politychne zhyttia [Political life], 2, 30-35. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.2.5> [in Ukrainian].

8. Taran, Ye. I. (2022). *Henezys systemy svitovoho poryadku* [Genesis of the world order system]. Naukovi perspektyvy [Scientific Perspectives], 7(25), 190-199. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7\(25\)-190-199](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7(25)-190-199) [in Ukrainian].

9. Tolstov, S. V. (2020). *Mizhnarodnyy poryadok pochatku XXI st.: kryteriyi ta kontseptsii* [The International Order of the Early 21st Century: Criteria and Concepts]. In Research, challenges and development prospects in the area of social sciences (pp. 253-278). Riga: Baltija Publishing. <https://doi.org/10.36059/978-9934-588-42-6/253-278> [in Ukrainian].

10. Fesenko, M. V. (2014). *Kontseptual'na interpretatsiya mizhnarodnoho ta svitovoho poryadku* [Conceptual interpretation of international and world order]. Naukovyy visnyk Dyplomatychnoyi akademiyi Ukrainy. Seriya: Politychni nauky [Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine. Series: Political Science], 21(2), 105-111. [in Ukrainian].

11. Yali, M. (2009). *Ponyattya ta pidkhody do tлумachennya svitovoho poryadku* [Conceptions and Methods of Approach to Interpretation of World Order]. Doslidzhennya svitovoyi polityky [Study of World Politics], 48, 160-171. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/16005> [in Ukrainian].

12. Halynska, Yu. V., & Sidor, I. I. (2025). *Transformatsiya roli OON u hlobal'niy ekonomichniy systemi: teoretyko-pravovyy pidkhid ta instytutsiyni vyklyky* [Transformation of the UN's role in the global

- economic system: a theoretical-legal approach and institutional challenges*]. Upravlinnya zminamy ta innovatsiyi [Change Management and Innovation], 16, 118-122. <https://doi.org/10.32782/CMI/2025-16-18> [in Ukrainian].
13. Mirinchyk, B. V. (2026). *Kontseptual'ni zasady hlobal'noho liderstva u suchasnykh mizhnarodnykh vidnosynakh* [Conceptual principles of global leadership in contemporary international relations]. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennya* [International and Political Studies], 41, 52-64. <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2026.41.4> [in Ukrainian].
14. Cherkasov, S., & Omelchenko, A. (2024). *Kontseptualizatsiya sub'yektnosti hlobal'noho liderstva u suchasniy teorii mizhnarodnykh vidnosyn* [Conceptualizing the subjectivity of global leadership in contemporary international relations theory]. *Filosofiya ta politolohiya v konteksti suchasnoyi kul'tury* [Philosophy and Political Science in the Context of Modern Culture], 16(1), 210-217. <https://doi.org/10.15421/352437> [in Ukrainian].
15. Zavalniuk, V. V. (2010). *Antropologichnyy vymir ta problemy vzayemovidnosyn suspil'stva i prava* [Anthropological Measures and Anthropological Knowledge: Human and Law]. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava* [Current Problems of State and Law], 52, 269-274. http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2010_52_47 [in Ukrainian].
16. Eilstrup-Sangiovanni, M., & Hofmann, S. C. (2020). *Of the Contemporary Global Order, Crisis, and Change*. *Journal of European Public Policy*, 27(7). <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1678665>
17. Sych, O. (2020, Mar 28). *Svitovyy poryadok: sub'yektyvnyy kharakter i natsional'nyy interes* [World order: subjective nature and national interest]. *Ukrainian Studies of Strategic Studies*. <https://ussd.org.ua/2020/03/28/svitovyy-poryadok-sub-yektyvnyj-harakter-i-natsionalnyj-interes> [in Ukrainian].
18. Zvarych, R. (2015). *Teoretyko-metodolohichni osnovy protsesiv al'terhlobalizatsiyi* [Theoretical and methodological foundations of alter-globalization processes]. *Zhurnal yevropeys'koyi ekonomiky* [Journal of European Economics], 14(4), 422-437. [in Ukrainian].
19. Amin, S. (1996). *The Future of Global Polarization*. *Social Justice*, 23(1/2)(63-64), 5-13. <http://www.jstor.org/stable/29766921>
20. Natalina, N. O. (2023). *Asynkhronnist' demokratyzatsiyi yak hlobal'nyy trend formuvannya novoho svitoporyadku* [The asynchrony of democratisation as a global trend in the new world order formation]. *Politychne zhyttya* [Political life], 3, 118-125. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3.15> [in Ukrainian].
21. OECD. (2021). *Perspectives on Global Development 2021: From Protest to Progress?* OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/405e4c32-en>
22. Cooper, R. N. (1991). *What Future for the International Monetary System?* In *International Financial Policy: Essays in Honor of Jacques J. Polak* (pp. 125-148). Washington, D.C.: International Monetary Fund, <https://doi.org/10.5089/9781557751966.071.ch006>
23. International Monetary Fund. (2016). *Strengthening the International Monetary System – A Stocktaking*. Washington, D.C.: International Monetary Fund. <https://doi.org/10.5089/9781498345958.007>
24. World Bank. (2002). *Globalization, Growth, and Poverty: Building an Inclusive World Economy*. A World Bank Policy Research Report. Washington, DC: World Bank; New York: Oxford University Press.
25. World Trade Organization. (n.d.). *History of the multilateral trading system*. https://www.wto.org/english/thewto_e/history_e/history_e.htm
26. UNCTAD. (2004). *Beyond conventional wisdom in development policy – an intellectual history of UNCTAD (1964-2004)*. https://unctad.org/system/files/official-document/edm20044_en.pdf
27. UNCTAD. (2024). *Pact for the future, global digital compact and declaration on future generations*. Geneva: UN. https://unctad.org/system/files/official-document/edm20044_en.pdf
28. International Monetary Fund. (2006, Sep 18). *IMF Board of Governors Approves Quota and Related Governance Reforms* (Press Release). https://www.imf.org/en/news/articles/2015/09/14/01/49/p_r06205
29. International Monetary Fund. (2009, Apr 15). *The G-20 Summit: Outcomes and Next Steps*. <https://www.imf.org/external/np/exr/cs/news/2009/04/1509.htm>
30. Hale, T., Held, D., & Young, K. (2013). *Gridlock: From Self-reinforcing Interdependence to Second-order Cooperation Problems*. *Global Policy*, 4(3), 223-235. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12068>
31. United Nations. (2024). *Highlights of Security Council Practice*. <https://main.un.org/securitycouncil/en/content/highlights-2024>
32. United Nations. (2025, Feb 24). *With 10 Votes in Favour, 5 Abstentions, Security Council Adopts Resolution 2774 (2025) Mourning Loss of Life, as Russian Federation's Invasion of Ukraine Enters Fourth Year*. <https://press.un.org/en/2025/sc16005.doc.htm>
33. World Trade Organization. (n.d.). *Trade Monitoring*. https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/trade_monitoring_e.htm
34. Liang, X., Tian, N., Lopes da Silva, D., Scarazzato, L., Karim, Z. A., & Guiberteau Ricard, J. (2026). *Trends in World Military Expenditure, 2025*. SIPRI. <https://doi.org/10.55163/ZLHQ1057>

Надійшло 12.07.2026 р.

Прийнято до друку 28.07.2026 р.

Опубліковано 30.09.2026 р.